

Alatskivil eneseabigrupis Loodusmajas toimus 18.01.2012.a. loeng-seminar „Vaimne alaareng“

Läbiviija PEHIT projekti psühholoog-ekspert Galina Podberjoznaja

Osalejad olid aktiivsed, toimus arutelu ja oma kogemuste jagamine. Toetati üksteist.

Vaimne alaareng

Vaimne alaareng on psüühika arengu pidurdus, millele on iseloomulik esmajoones arenguperioodi vältel avaldunud oskuste kahjustus koos intellekti madala tasemega, viimane avaldub tunnetuses, kõnes, mootorikas ja sotsiaalsetes võimetes. Vaimse alaarenguga võib kaasneda ka mõni muu vaimne või psüühiline puue.

Tekkepõhjused ja –mehhanismid

Üheks vaimse alaarengu põhjuseks võib olla **kaasasündinud joodivaegussündroom**, seda esineb peamiselt Venemaa lõunaaladel piirkondades, kus joogivee omapäraks on joodisisalduse vähesus. Paljudel kerge vaimse mahajäämusega isikutel leitakse mahajäämuse põhjusena mingi **peaaju haigus**, kuid mitte enamusel. Näiteks esinevad vaimse arengu häired autismi, epilepsia ja veel paljude neuroloogiliste haiguste puhul.

Enamusel jääb **põhjus ebaselgeks**. Raske vaimse alaarengu põhjuseks on enamasti kesknärvisüsteemi oluline kahjustus või arengu häire.

Vaimupuude raskusastmed

Vaimupuude raskusastmed RHK-10/V järgi on:

- Kerge vaimne alaareng (F70)
- Mõõdukas vaimne alaareng (F71)
- Raske vaimne alaareng (F72)
- Sügav vaimne alaareng (F73)

Kerge vaimne alaareng (F70)

Kerge vaimse alaarenguga inimesed omandavad keele mõningase viivitusega, kuid on võimelised kasutama kõnet igapäevaelus, enamus neist on saavutanud sõltumatuse enese teenindamisel (söömine, pesemine, riietumine, puhtuse pidamine), samuti praktilised võimed ja koduse tegevuse oskused. Nende oskuste kujunemise tempo on tunduvalt nõrgem normist. Põhilised raskused ilmnevad koolis lugemise ja kirjutamisega. Kerge vaimse alaarenguga inimeste abistamisel õppimises võib täheldada võimete tunduvat arengut ja puudulikkuse kompenseermist. Enamus neist on võimelised praktiliseks tööks. Sageli kerge vaimse alaarenguga isikud ei ole teoreetilisi teadmisi nõudvates sotsiaalkultuurilistes suhetes suutelised oma probleeme lahendama, kuna neil on ka märgatav emotsionaalne ja sotsiaalne ebaküpsus, samuti võivad nad mitte toime tulla nõudmistega, mida esitab abielu, laste kasvatamine, võivad avalduda raskused kultuuritraditsioonide järgimisel.

- IQ on neil vahemikus 50-69, sageli on sedastatav orgaaniline ajukahjustus.

- Üldkokkuvõttes on kergest vaimsest alaarengust tingitud käitumuslikud, emotsionaalsed ja sotsiaalsed raskused, samuti vajadus ravi ja toetuse järele lähedasemad neile probleemidele, mis esinevad ka normaalse intellektiga isikuil, kui mõõduka või raske vaimse alaarengu korral esinevatele probleemidele.

Mõõdukas vaimne alaareng (F71)

Sia kuuluvate isikute areng on aeglane ja oskused formeeruvad puudulikult. Maha jäänud on ka nende eneseteenindamisoskused ja motoorsed võimed ning mõned neist vajavad hooldajat kogu eluks. Koolitöö edukus on piiratud, kuid osa neist on võimelised omandama lugemise ja kirjutamise jaoks vajalikud põhioskused. Haridusprogrammid võivad neile anda võimalusi nende piiratud võimekuse arendamiseks ja põhiliste oskuste omandamiseks. Täiskasvanueas on mõõduka alaarenguga isikud võimelised tegema lihtsat praktilist tööd, kui on tagatud üksikasjalik ülesannete selgitus ja hea juhendamine. Täielik iseseisev elu on harva saavutatav. Üldiselt on sellised inimesed liikuvad ja kehaliselt aktiivsed ning enamasti võib neil näha mõningast sotsiaalset arengut, mis ilmneb kontaktide loomises, kaasinimestega suhtlemises ja lihtsa sotsiaalse tegevuse võimes.

IQ on neil 35-49. Iseloomulik on võimete profiili erinevus. Orgaaniline tekkepõhjus on sedastatav enamusel mõõduka vaimse alaarenguga isikutel.

Raske vaimne alaareng (F72)

Enamusel neist isikuist esineb lisaks tugevale vaimsele mahajäämusele ja toimetulematusele ka muid kliiniliselt olulisi puudeid, mis viitavad kesknärvisüsteemi olulisele kahjustusele.

IQ tavaliselt vahemikus 20-34. Vajavad hooldajat kogu eluks.

Sügav vaimne alaareng (F73)

Nende isikute IQ on alla 20, mis praktikas tähendab, et neil on oluliselt piiratud võime aru saada või täita nõudmisi ja korraldusi. Enamus neist isikuist ei suuda liikuda või on tugevasti piiratud liikumisega, võimetud kontrollima oma põie ja pärasoole tegevust ja võimelised ainult väga algelistes vormides mitteverbaalseks suhtlemiseks. Nad ei valda võimet hoolitseda oma põhivajaduste eest ning vajavad pidevat abi ja hooldust.